

3. Jakokka Li. Kar'era menedzhera. (Iacocca: An Autobiography), 1984.
4. Druker P. F. Zadachi menedzhmenta v XXI veke / P. F. Druker // Per. s angl. – M.: Izd. Dom «Vil'jams», 2001. – 722 s.
5. Tulenkov M. V. Organizacijna vzajemodija v systemah social'nogo upravlinnja (sociologichnij analiz): monografija / M. V. Tulenkov. – K.: IPK DSZU, 2005.
6. Budzan B. Menedzhment v Ukrai'ni: suchasnist' i perspektivy / B. Budzan. – K.: Osnovy, 2001.
7. Gamon A. V. Derzhavne reguljuvannja innovacijnogo rozvytku Ukrai'ny: monografija / A. V. Gamon. – K.: Vyd-vo NADU, 2005. – 388 s.; Karavajev V. Konstytuvannja derzhavnoi' polityky nacional'noi' identychnosti v konteksti zabezpechennja nacional'nyh interesiv / V. Karavajev / Politychnyj menedzhment. – 2011. – №3. – S.139–146; Malynovs'kyj V. Ja. Derzhavne upravlinnja: Navch. posibnyk / V. Ja. Malynovs'kyj. – K.: Atika, 2009. – 608 s.; Motrenko T. V., Bakumenko V. D., Vasylyjeva O. I. Konceptual'nyj analiz dysertacijnyh robiz v derzhavnogo upravlinnja (do 10–richchja galuzi nauky derzhavnogo upravlinnja v Ukrai'ni) / T. V. Motrenko, V. D. Bakumenko, O. I. Vasylyjeva // Visnyk derzhavnoi' sluzhby. – 2007. – №4. – S.6–15 ta in.
8. Lesli A. Pal. Analiz derzhavnoi' polityky. – K.: Osnovy, 1999.
9. Dyv.: Aver'janov V. B., Derec' V. A., Oslavs'kyj M. I., Pysarenko G. M., Puhtec'ka A. A. Derzhavne upravlinnja: jevropejs'ki standarty, dosvid ta administratyvne pravo // Aver'janov V. B. ta in.; za zag. red. Aver'janova V. B.; Nac. akad. nauk Ukrai'ny, In-t derzhavy i prava im. V. M. Korec'kogo Justinian Kyi'v, 2007. – S.19, 20, 24–28.

Doroshenko V. S., PhD in History, Doctor of economics, National Aviation University (Ukraine, Kyiv), gileya.org.ua@gmail.com

Historiography of the conceptual approaches of public administration in historical context

The article deals with multifarious interpret stations of state management as a specific type of human's, historiography of the topic is concerned, the author's point of view is given.

Keywords: social management, ideological position, strategic thinking, management, good administration.

Дорошенко В. С., кандидат исторических наук, доктор экономики, Национальный авиационный университет (Украина, Киев), gileya.org.ua@gmail.com

Историография концептуальных подходов к разработке проблемы государственного управления (исторический контекст)

Речь идет о различных трактовках проблемы государственного управления как специфического вида человеческой деятельности, рассматривается ее историография, высказываются авторская точка зрения по этому поводу.

Ключевые слова: социальное управление, идеологическая определенность, стратегическое осмысление, менеджмент, надлежащее управление.

* * *

УДК 378.663:636.084(092):929

Поливач М. А.,
аспірантка кафедри історії та політології,
Національний університет біоресурсів та
природокористування України (Україна, Київ),
mariapolyvach@ukr.net

ЗООТЕХНІЧНА НАУКОВА ШКОЛА І. В. БЕЛЬГОВСЬКОГО – П. Д. ПШЕНИЧНОГО

Стаття присвячена двом талановитим вченим–новаторам у галузі зоотехнічній кін. XIX – XX ст. – І. В. Бельговському та П. Д. Пшеничному. Показано формування наукового світогляду дослідників та їх внесок у розвиток радянської зоотехнії. Розкрито процес становлення, розвиток та сучасний стан наукової школи Бельговського – Пшеничного. Зазначено її послідовників.

Іван Васильович Бельговський є маловідомою особою, хоч значення його наукових досліджень та роботи з вивчення сичужного травлення у телят склали цілу епоху в методах дослідження у всій світовій ветеринарії та зоотехнії. Його основна діяльність була спрямованою на раціональну годівлю тварин, сичужне травлення в жуйних, розвиток камбікормової промисловості в Україні, вивчення обміну речовин у жуйних, нормування мінеральних речовин в раціонах, питання знешкодження деяких відходів промислового виробництва з метою використання їх як кормів та ін.

Павло Дмитрович Пшеничний протягом свого життя проявив себе як широко освічений вчений, дотитливий експериментатор, тісно пов'язаний з

виробництвом. Він являє собою приклад справжнього народного вченого та активного громадського діяча. Його наукові досягнення і по нині не втрачили своєї актуальності та потребують подальших досліджень задля вдосконалення зоотехнічної науки.

Ключові слова: П. Д. Пшеничний, І. В. Бельговський, наукова школа, Харківський зооінженерний інститут, Харківська державна зооветеринарна академія, годівля, сичужне травлення в жуйних, НУБіП України.

В даний час часто забуваються, на жаль, імена вчених, діяльність яких відіграла велику роль у розвитку вітчизняної ветеринарії та зоотехнії. Така недооцінка минулого перериває спадкоємність поколінь, сучасні проблеми видаються «новими». Усе зазначене збіднює науку, породжує «нові» трактування проблем, які не можна назвати новими, так як вони були вивчені вже давно і вивчалися на досить високому науковому рівні з урахуванням навіть сучасних методичних підходів.

Звертаючи увагу на вивчення та досягнення наших попередників з ветеринарії та зоотехнії, знаходження зв'язків їх наукових розробок із сучасними проблемами, та й просто борг вченого, змушує озиратися назад, зіставляти дослідження минулого і сьогодення, робити висновки про шляхи вирішення корінних проблем тваринництва. До таких видатних учених, які зробили багато для розвитку ветеринарії та зоотехнії, безсумнівно, відносяться Іван Васильович Бельговський (1870–1968 рр.) та Павло Дмитрович Пшеничний (1903–1985 рр.) [8, с. 4].

Стаття присвячена двом талановитим вченим–новаторам у галузі зоотехнічній кін. XIX – XX ст. – І. В. Бельговському та П. Д. Пшеничному. Показано формування наукового світогляду дослідників та їх внесок у розвиток радянської зоотехнії. Розкрито процес становлення, розвиток та сучасний стан наукової школи Бельговського – Пшеничного. Зазначено її послідовників.

У радянський час активно друкувалися статті, збірники та наукові праці самих науковців, проте з роками їх імена стали рідко з'являтися в поліграфії. Авторству І. В. Бельговського належить невелика кількість опублікованих наукових праць, близько 40. Найгрунтовніше його дослідження присвячене сичужному травленню у телят знайшло своє відображення в монографії «Матеріали к ученію о сичужном пищеварении у жвачных», виданій у 1912 р.

Грунтовної біографії Івана Васильовича фактично не було написано, лиш біографічні довідки в книжках Ю. Д. Рубана та І. Ф. Павловського. Важливо зазначити, що в 1995 р. відбулась міжнародна наукова конференція присвячена 125–річчю від дня народження професора І. В. Бельговського в Харківському зооветеринарному інституті (сучасна Харківська державна зооветеринарна академія), результатом якої став виданий збірник присвячений досліднику.

В свою чергу Павло Дмитрович був редактором багатьох сільськогосподарських журналів, одним з них був «Корма и кормление сельскохозяйственных животных», але праць, що розкривають багатогранну особистість Павла Дмитровича немає. Написано лише кілька статей приурочених до ювілеїв вченого.

За роки незалежності України професору П. Д. Пшеничному присвячено лише дві статті та збірник наукових праць, випущений в 2003 р. до 100–річчя від дня народження академіка. Основними дослідниками його життя та діяльності є І. І. Ібатуллин, В. Д. Столюк, І. М. Березюк, Г. В. Танцуров, В. К. Кононенко, В. В. Отченашко, М. Ю. Сичов, Н. М. Слободянюк (більшість з них є учнями великого зоотехніка).

Ставиться мета з'ясувати маловідомі сторінки створення наукової школи Бельговського – Пшеничного, внесок професорів у розвиток радянської зоотехнії. Розкривається діяльність наукової школи вчених та їх послідовників.

І. В. Бельговський народився 26 вересня 1870 р. в селі Седаківка Полтавської губернії та повіту в родині священика. Середню освіту здобув у Полтавській Духовній Семінарії (в 1892 р.); вищу – у Харківському ветеринарному інституті, який закінчив зі ступенем ветеринарного лікаря (в 1897 р.) і в Ново-Олександрівському інституті сільського господарства та лісництва – зі ступенем вченого агронома 1-го розряду (в 1901 р.) [2].

З 1899 по 1922 рр. І. В. Бельговський працює асистентом, а потім доцентом і професором по зоотехнії в Ново-Олександрійському інституті сільського господарства та лісництва, у Київському політехнічному інституті, у Київському університеті, у Воронежському та Харківському сільськогосподарських інститутах.

В 1907 р. І. В. Бельговський успішно захистив дисертацію на тему «До вчення про травну діяльність підшлункової залози» і отримав вчений ступінь магістра агрономії, а в 1913 р. в результаті захисту в Київському університеті дисертації на тему: «Матеріали до вчення про сичужне травлення у жуйних», йому було присуджено вчений ступінь доктора агрономії. А в 1940 р. ВАК при РНК СРСР присвоїв йому вчений ступінь доктора сільськогосподарських наук без захисту дисертації і вчене звання професора на підставі оцінки наукової діяльності, проведених досліджень і високої значимості опублікованих наукових праць.

З 1922 р. і до виходу на заслужений відпочинок в 1960 р. він працював на кафедрі годівлі сільськогосподарських тварин Харківського зоотехнічного інституту. Спершу до 1948 р. він був завідуючим кафедри, а згодом – професором кафедри. Помер І. В. Бельговський в 1968 р. [8, с. 4].

Іван Васильович був прихильником відкритого М. П. Червинським закону нерівномірного пропорційного розвитку молодняка сільськогосподарських тварин, вважав можливим і необхідним впливати на ріст і розвиток тварин спеціально спланованою направленою годівлею. У цьому напрямку на кафедрі годування Харківського зооінституту співробітниками кафедри та студентами було проведено кілька серій дослідів під керівництвом І. В. Бельговського з розробки основ спрямованого вирощування молодняка свиней. Велику увагу при цьому вчений приділяв підрастаючому науковому поколінню, тому більшість експериментів проводились саме студентами, з яких, як правило, вийшли в подальшому відомі вчені, кандидати та доктори наук. Особливо активно велися наукові дослідження з питань направленої вирощування молодняка сільськогосподарських тварин з приходом на кафедру в 1943 р. П. Д. Пшеничного. Поєднання широкого інтелекту, наукового мислення і досвіду професора І. В. Бельговського з енергією, видатними організаторськими здібностями та всебічною ерудицією П. Д. Пшеничного утворили плідний союз, навколо якого поступово сформувалася, консолідувалася і зміцніла ціла наукова школа. Створена ними наукова школа розробляла далі проблеми вирощування здорового і високопродуктивного молодняка сільськогосподарських тварин [7, с. 78].

Павло Дмитрович Пшеничний народився 12 листопада 1903 р. в слободі Савинці Ізюмського повіту Харківської

губернії в сім'ї робітника, помер в Києві 1 травня 1985 р. У 1914 р. закінчив Савинську земську початкову школу, після якої з 1915 по 1918 рр. працював учнем і підручним слюсаря в Ізюмських головних майстернях Південно-Донецької залізниці. Однак потяг до знань не залишав юнака і він в 1920 р. закінчує Савинське вище початкове училище, в 1923 р. – Харківську зоотехнічну профшколу, а в 1926 р. – Харківський зоотехнічний інститут, де «на підставі положення про інститут, затвердженого ВУЦВК і РНК УРСР, – громадянину Пшеничному Павлу Дмитровичу надається кваліфікація агроном-зоотехнік...» [1, арк. 9].

Враховуючи наукові здобутки П. Д. Пшеничного, у 1937 р. йому, без захисту дисертації (за сукупністю наукових праць), присуджується науковий ступінь кандидата сільськогосподарських наук. Згодом, на основі розроблених принципів і методів спрямованого вирощування молодняка сільськогосподарських тварин у квітні 1948 р. П. Д. Пшеничний захистив докторську дисертацію, а в червні 1949 р. йому було присуджено науковий ступінь доктора сільськогосподарських наук і вчене звання професора із спеціальності «Годівля сільськогосподарських тварин» [6].

По закінченню вузу в 1926 р. і до виходу на пенсію в 1978 р., Павло Дмитрович пов'язує своє життя з науковим пошуком і розробкою основних проблем тваринництва. Він був активним громадським діячем, організатором і керівником багатьох з'їздів і конференцій з тваринництва. Приділяючи велику увагу поширенню знань з тваринництва, часто виступав з доповідями і лекціями на всесоюзних, республіканських, обласних і районних нарадах, семінарах та конференціях [5, с. 160].

Один з найбільш плідних наукових періодів життя вченого пов'язаний з Харківським зоотехнічним інститутом.

Співробітникам Харківського зоотехнічного інституту добре запам'ятались знамениті «п'ятниці» на кафедрі годівлі. Щоп'ятниці П. Д. Пшеничний і І. В. Бельговський збирали співробітників та аспірантів кафедри. Приходили викладачі інших кафедр і студенти. Хтось із співробітників або аспірантів готував тематичний реферат на задану тему і після його доповіді розгорталася дискусія, виникали суперечки, народжувалися ідеї та гіпотези, які в подальшому ставали предметом експериментальних досліджень.

Кінець 40-х і 50-х рр. ХХ ст. були найбільш плідними з підготовки наукових кадрів на кафедрі. В цей період захистили кандидатські дисертації близько 20-ти осіб, у тому числі А. Н. Копил, Г. Т. Кліценко, С. Т. Кліценко, С. І. Кравченко, М. Г. Плющ, Н. В. Саржевській, В. П. Дем'янчук, А. Е. Коноваленко, А. Л. Бабак, В. П. Коршун та інші відомі в подальшому вчені, педагоги, дослідники.

Розроблену концепцію спрямованого вирощування молодняка і теоретичні основи нормованої повноцінної годівлі сільськогосподарських тварин наукової школи І. В. Бельговського – П. Д. Пшеничного продовжили досліджувати: В. Я. Максаков, Г. О. Богданов, В. М. Кандиба, М. М. Іванченко [4], О. І. Бондаренко, В. Є. Булгаков, Т. С. Войтенко, С. Т. Кліценко, О. Є. Коноваленко, С. І. Кравченко, М. Г. Носальський, В. М. Радченко, Г. І. Пасечник, А. М. Копил, Л. О. Марченко, О. О. Шакула, їх учні і співробітники. Як приклад, варто зазначити досягнення професора В. Я. Максакова. Він спільно з колегами довів можливість і розробив методи

управління ростом і розвитком молодняка не тільки відповідним рівнем годівлі, зміною структури раціонів, а й корегуванням обмінних процесів в організмі молодих підростаючих тварин за допомогою синтетичних аналогів природних метаболітів обміну – суктіра, метіоніна, антиоксидантів, вітамінів і т.д.

І. В. Бельговський є засновником ще одного найважливішого наукового напрямку в області годівлі сільськогосподарських тварин – теорії і практики комбікормової промисловості. На кафедрі годівлі – вперше в колишньому СРСР – професорами І. В. Бельговським та П. Д. Пшеничним було розроблено основні положення теорії і технології промислового виготовлення та використання комбікормів в годівлі с.-г. тварин. Разом із співробітниками кафедри було докладено багато зусиль зі створення перших комбікормових заводів на Україні і в Росії, проводились експериментальні дослідження з вивчення найбільш ефективного поєднання різних кормів в кормосуміші для тварин. Особливо плідно працювали в цій галузі професор Т. В. Горб і його учні: доцент С. І. Кравченко, професор В. Я. Максаков [3, с. 7–8].

Окрім активної роботи над науковими дослідженнями Іван Васильович та Павло Дмитрович в різні роки були завідувачами кафедри годівлі сільськогосподарських тварин Харківського зоотехнічного інституту. Як зазначалося вище, Іван Васильович керував кафедрою годівлі до 1948 р., а з 1948 по 1953 рр. – академік ВАСГНІЛ П. Д. Пшеничний. За ці роки Павло Дмитрович написав більше 30–ти наукових праць, в тому числі статей та монографій.

Після переведення Павла Дмитровича до Києва, з 1954 по 1957 рр. він був першим ректором Української сільськогосподарської академії. Саме в Києві П. Д. Пшеничний продовжує попередні дослідження по годівлі ВРХ та створює нову – київську наукову школу «Годівля тварин і технологія кормів», засновану у вересні 1953 р. на базі кафедри загальної зоотехнії Київського сільськогосподарського інституту та сектору тваринництва Академії Наук України, яку очолює до 1974 р. Нині кафедра носить ім'я вченого.

Київська наукова школа характеризується дослідженням питань спрямованого вирощування молодняка методами стимуляції розвитку функції живлення, способів підготовки кормів до згодовування та балансування раціонів тварин за різних типів годівлі, підвищення рівня конверсії корму у тварин різних видів в умовах промислової технології виробництва продукції тваринництва.

Відомі представники наукової школи: академіки НААН України І. І. Ібатуллин, Ю. І. Савченко, академік РАСГН В. Ю. Улицько, професори Г. Т. Кліщенко, Л. Г. Бярьський, В. К. Кононенко, доценти А. М. Жадан, Г. В. Танцуров, В. В. Отченашко.

Безпосередньо П. Д. Пшеничний підготував 22 доктори і 132 кандидати наук. За час існування школи підготовлено 24 доктори та 138 кандидатів наук. Наукові здобутки школи висвітлені у понад 1200 наукових праць, зокрема у 23 монографіях, зафіксовані у більш як 63 патентах на винаходи, в 65 науково–практичних рекомендаціях [6].

Таким чином можна зробити висновок, що, не зважаючи на тяжкі суспільно–політичні та економічні проблеми, які існували в радянській державі, Іван Васильович та Павло Дмитрович зуміли провести чималу кількість

дослідів, узагальнень та створити наукову школу годівлі сільськогосподарських тварин, яка активно впроваджує передові наукові знання та технології для вдосконалення аграрного сектору України. То ж з впевненістю можна сказати, що наукові досягнення школи Бельговського – Пшеничного не втратили своєї актуальності і потребують подальшого вивчення та систематизації.

Список використаних джерел

1. Архів матеріалів – ВП НУБіП України, ф. особова справа Пшеничного П. Д.
2. Бельговский Иван Васильевич [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://histpol.pl.ua/ru/?option=com_content&view=article&id=8568 – Назва з екрану.
3. Иванченко М. М. Научная школа, основанная И. В. Бельговским // Кутнюк П. И., Богатыр В. П., Рожковский А. В., Рябokonь Ю. А., Катеринич О. А. Магнитное поле земли – мощный моделирующий фактор яичной продуктивности // Научное наследие И. В. Бельговского и современные проблемы зоотехнии и ветеринарии: Материалы Международной научно–практической конференции к 125–летию со дня рождения И. В. Бельговского / ХЗВИ. – Х.: РИО ХЗВИ, 1995. – С.6–8.
4. Кафедра технології кормів і годівлі тварин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zoovet.kh.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=78&Itemid=120 – Назва з екрану.
5. Коллектив кафедры годівлі сільськогосподарських тварин і технології кормів ім. М. Д. Пшеничного. До 100–річчя від дня народження Академіка Павла Дмитровича Пшеничного // Аграрна наука і освіта. – 2004. – Т.5. – №1–2. – С.158–160.
6. Наукова школа «Годівля тварин і технологія кормів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nubip.edu.ua/node/12655> – Назва з екрану.
7. Рубан Ю. Д. История зооинженерной науки и современность. – К.: Аграрная наука, 2001. – 184 с.
8. Рубан Ю. Д. Использование в современных условиях научного наследия профессора И. В. Бельговского // Кутнюк П. И., Богатыр В. П., Рожковский А. В., Рябokonь Ю. А., Катеринич О. А. Магнитное поле земли – мощный моделирующий фактор яичной продуктивности // Научное наследие И. В. Бельговского и современные проблемы зоотехнии и ветеринарии: Материалы Международной научно–практической конференции к 125–летию со дня рождения И. В. Бельговского / ХЗВИ. – Х.: РИО ХЗВИ, 1995. – С.4–6.

References

1. Arkhiv materialiv – VP NUBiP Ukrainy, f. osobova sprava Pshenychnoho P. D.
2. Belgovskiy Ivan Vasyliovich [Elektronniy resurs]. – Rezhym dostupu: http://histpol.pl.ua/ru/?option=com_content&view=article&id=8568 – Nazva z ekranu.
3. Ivanchenko M. M. Nauchnaya shkola, osnovannaya I. V. Belgovskim // Kutnyuk P. Y., Bogatyr V. P., Rozhkovskiy A. V., Riabokon Yu. A., Katerynych O. A. Magnitnoe pole zemli – moschniy modeliruyuschiy faktor yayichnoy produktivnosti // Nauchnoe nasledie I. V. Belgovskogo i sovremennye problemy zootekhnii i veterynariyi: Materialy Mezhdunarodnoy nauchno–prakticheskoy konferentsiyik 125–letiyu so dnia rozhdeniya I. V. Belgovskogo / KhZVI. – Kh.: RIO–KhZVI, 1995. – S.6–8.
4. Kafedra tekhnologiyi kormiv i godivli tvaryn [Elektronniy resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.zoovet.kh.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=78&Itemid=120 – Nazva z ekranu.
5. Kolektyv kafedry godivli silskogospodarskikh tvaryn i tekhnologiyi kormiv im. M. D. Pshenychnogo. Do 100–richchya vid dnia narodzhennia Akademika Pavla Dmytrovycha Pshenychnogo // Agrarna nauka i osvita. – 2004. – T.5. – №1–2. – S.158–160.
6. Naukova shkola «Godivlia tvaryn i tekhnologiya kormiv» [Elektronniy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://nubip.edu.ua/node/12655> – Nazva z ekranu.
7. Ruban Yu. D. Istoriya zoonzhenernoy nauky i sovremennost. – K.: Agrarnaya nauka, 2001. – 184 s.
8. Ruban Yu. D. Ispolzovaniye v sovremennikh usloviyakh nauchnogo naslediya professor I. V. Belgovskogo // Kutnyuk P. Y., Bogatyr V. P., Rozhkovskiy A. V., Riabokon' Yu. A., Katerynych O. A. Magnitnoe pole zemli – moschniy modeliruyuschiy faktor yayichnoy

produktivnosti // Nauchnoe nasledie I. V. Belgovskogo i sovremennye problem zootekhniki i veterinarii: Materialy Mezhdunarodnoy nauchno-prakticheskoy konferentsiyi k 125-letiyu so dnia rozhdeniya I. V. Belgovskogo / KhZVI. – Kh.: RIO–KhZVI, 1995. – S.4–6.

Не плаче, братія: за нас
І душі праведних, і сила
Архістратига Михаїла

Polyvach M. A., postgraduate, Department History and Politics, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (Ukraine, Kyiv), mariapolyvach@ukr.net

Zootechnical scientific school of I. V. Belgovskiy and P. D. Pshenychniy

This article is devoted to two talented scientists and innovators in the field of zootechnical science of XIX–XX centuries – I. V. Belgovskiy and P. D. Pshenychniy. It shows the formation of a scientific outlook of researchers and their contribution to the development of Soviet zootechnical science. The article discloses the process of formation, development and the current state of scientific school of I. V. Belgovskiy and P. D. Pshenychniy. Its followers are specified.

Ivan Vasyliovych Belgovskiy is a little-known person, although the value of his scientific researches and works on the digestion of rennet calves made an entire epoch in research methods in world veterinary and zootechnics. His main activity was aimed for the rational animal feeding, the rennet digestion of ruminants, the development of feed industry in Ukraine, the study of metabolism of ruminants, and the regulation of minerals in diets, and disposal of some industrial wastes in order to use them as fodder and others.

Pavlo Dmytrovych Pshenychniy had showed himself, during his life, as a highly-educated scientist and curious experimenter, closely associated with production. He was an example of real popular scientist and active public figure. And nowadays his scientific achievements are still relevant and require further research in order to improve zootechnics science.

Keywords: P. D. Pshenychniy, I. V. Belgovskiy, scientific school, Kharkiv Zooengineering Institute, Kharkiv State Veterinary Academy, zootechnician, science, feeding, rennet digestion of ruminants, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine.

Польвач М. А., аспирантка кафедри історії та політології, Національний університет біоресурсів і природопольовання України (Україна, Київ), mariapolyvach@ukr.net

Зоотехническая научная школа И. В. Бельговского – П. Д. Пшеничного

Статья посвящена двум талантливым ученым-новаторам в области зоотехнии кон. XIX – XX вв. – И. В. Бельговскому и П. Д. Пшеничному. Показано формирование научного мировоззрения исследователей и их вклад в развитие советской зоотехнии. Раскрыто процесс становления, развития и современного состояния научной школы Бельговского – Пшеничного. Указано ее последователей.

Иван Васильевич Бельговский является малоизвестной личностью, хотя значение его научных исследований и работы по изучению сычужного пищеварения у телят составили целую эпоху в методах исследования во всей мировой ветеринарии и зоотехнии. Его основная деятельность была направлена на рациональное кормление животных, сычужное пищеварение у жвачных, развитие комбикормовой промышленности в Украине, изучение обмена веществ у жвачных, нормирование минеральных веществ в рационах, вопросы обезвреживания некоторых отходов промышленного производства с целью использования их в качестве кормов и др.

Павел Дмитриевич Пшеничный в течении своей жизни проявил себя как широко образованный ученый, любознательный экспериментатор, тесно связанный с производством. Он был примером настоящего народного ученого и активного общественного деятеля. Его научные достижения и по настоящее время не утратили своей актуальности и требуют дальнейших исследований для совершенствования зоотехнической науки.

Ключевые слова: П. Д. Пшеничный, И. В. Бельговский, научная школа, Харьковский зооинженерный институт, Харьковская государственная зооветеринарная академия, кормление, сычужное пищеварение у жвачных, НУБиП Украины.

УДК 94(477):929.6

Рудюк А. В.,
аспірант, Київський національний університет ім.
Тараса Шевченка (Україна, Київ), rudiuk58@ukr.net

СИМВОЛ АРХАНГЕЛА МИХАЙЛА В МІСЬКІЙ ГЕРАЛЬДИЦІ УКРАЇНИ

Розглянуто використання символічного зображення Архангела Михаїла у вітчизняній міській геральдиці. Прослідковано витоки патронажного символу з часів Київської Русі. Розглянуто побутування символу в міській герботворчості. Наведено приклади використання образу Архангела Михаїла в сучасних міських гербах України.

Ключові слова: геральдика, Архангел Михаїл, міський герб, територіальний символ.

Ці рядки з безсмертної поеми Тараса Шевченка «Гайдамаки» свідчать про те, що покровителем українського козацтва та українства загалом була і залишається не тільки Богородиця, а й архангели воїнства Божого, серед яких особіне місце посідає Архангел Михаїл [1, с. 157]. Біблійні перекази й християнська традиція дозволяють стверджувати, що Михаїл – найважливіший з–поміж ангелів, який першим виступив проти антихриста і розпочав з ним битву, в якій переміг. Згідно тексту Біблії – він ангел суду й Божих кар, але також і ангел Божого милосердя. Ранньохристиянські письменники вважали його ангелом, який виконує особливо важливі Божі накази. Саме Михаїл, на їхню думку, важитиме людські душі в день Страшного суду [2, с. 30]. Архангел Михаїл є одним із найбільш шанованих біблійних персонажів, його вважають покровителем воїнства та моряків.

Образ Архангела Михаїла використовується в емблематиці та символіці в значенні захисника київської землі; з його іменем пов'язують численні легенди та перекази. Доволі часто українці використовували зображення Архангела в різноманітних його проявах, відтак він став з'єднуючою ланкою між князівським, козацьким та модерним періодами в історії України.

Зображення святих чи інших релігійних символів на княжих стягах мало на Русі давні традиції з часів прийняття християнства. У XII–XIII ст. на печатках київських князів фігурує Архангел Михаїл (зі списом в одній руці та державою – у другій). Також Архістратиг зображений як захисний символ на шоломі князя Ярослава Всеволодовича, датованому 1206–1207 рр. Загалом, культ Михаїла був дуже поширений на Русі, зазначає український геральдист А. Гречило [3, с. 49]. У міській геральдичній традиції Архангел Михаїл відомий здавна. Вперше, як територіальний символ, його почали використовувати саме на київській землі, саме тут Архістратиг вважався захисником від ворога [4].

На долю Київського князівства випало чимало випробувань, що призвело до його остаточного занепаду. Після втрати Київським князівством незалежності та переходу до складу Литовської держави давній символ не втратив своєї актуальності. 1471 р. князівство у складі Литви було перетворене на воєводство, а після Люблінської унії відійшло до Польщі. З кінця XV ст. відомий герб Київського воєводства: янгол, який тримає у руках меч та піхву, опущену дотолу, у червоному полі [3, с. 49]. Очевидно, що під янголом розуміли саме постать Архангела.

Процес герботворення в Польщі та Литві в XIV–XVII ст. не був централізованим. Для нових приєднаних територій не складали нові герби, а навпаки – їхні символи інкорпоровали в геральдичну систему Польського королівства, чи пізніше – Речі Посполитої. Немає жодних підстав уважати, що, скажімо, герб Київщини, «польського походження» через біло–червону барву, чи «покірну» поставу янгола, чи Архангела. Передовсім, представник небесного воїнства в тогочасному світогляді людей не міг аж ніяк сприйматись як символ упокорення чи слабкості. Крім того, ще з часів Київської Русі сформувався сильний культ Архістратига Михаїла та його емблематична традиція, яка згодом отримала втілення у воєводському